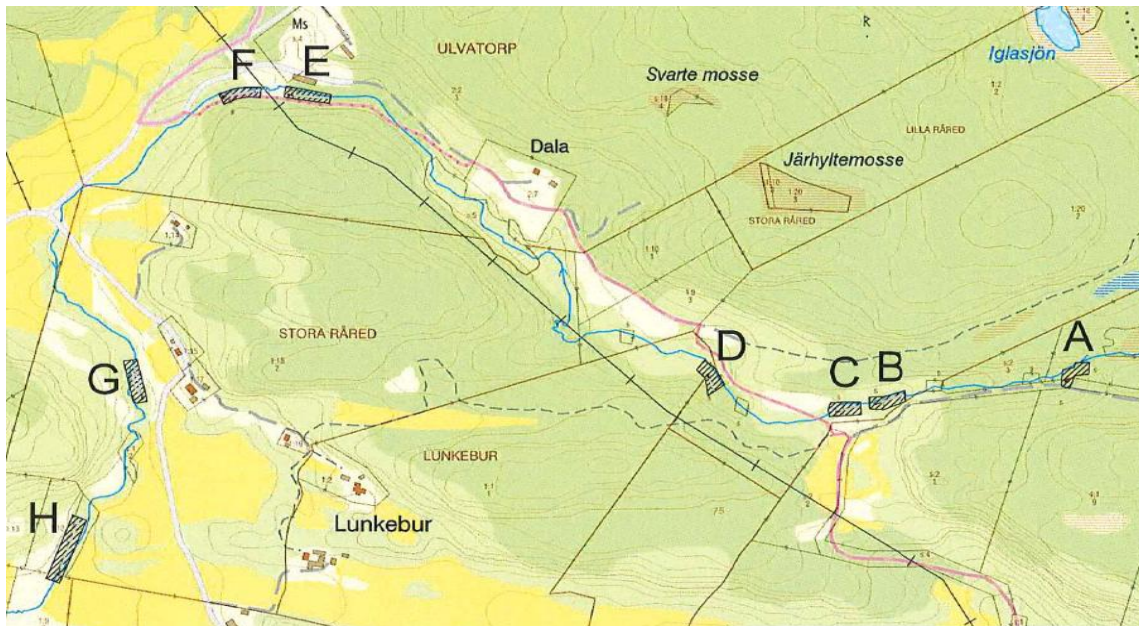

Byggnadsminnet utgörs av de åtta kvarnbyggnader med tillhörande inloppskanaler som finns kvar på den långa sträckan av Ulvatorpsbäcken som kallas Kvarnadalen på grund av alla de skvaltkvarnar som funnits i den. Enligt den äldsta kartan från trakten 1797 fanns 11 stycken och fler tillkom, så att 15 kvarnplatser har utnyttjats genom tiderna. Troligen är ursprunget för skvaltkvarnar av äldre datum än 1700-talet. Kunskapen att anlägga en vattenkvarn fanns åtminstone i början av medeltiden.

Skötselområden A-H

Vid möte i Kvarnadalen 2018-04-05 kom vi fram till en skötselplan enligt nedanstående.

Närvarande var Ingvar Åkesson, Bertil Nilsson, Kjell-Åke Börjesson, Ingvar Månsson, hembygdsföreningen, Fredrik Johnsson och Henrik Rolandsson arbetsledare för Naturnära jobb på Skogsstyrelsen och Lena Berglund, länsstyrelsen.

Generellt för alla områden

Målet är att synliggöra kvarnarna och alla de tillhörande lämningarna. Byggnaderna ska röjas fram så att solen kan komma åt så mycket som möjligt av byggnadens tak och väggar. Synliggörandet av de långa intagskanalerna görs på så sätt att sly tas bort och större träd stamgrenas vid behov. Träd som hotar byggnaderna tas ner, men för att minska igenväxningen med sly är det önskvärt att så många större träd som möjligt kan stå kvar. Ett urval av den lägre vegetationen får göras som grundar sig i att bärande buskar kan lämnas i någon mån och ädellövträd kan få växa till sig. När det behövs kan ädellövträden stamgrenas för att sikten ska vara bra från väg eller stig. Tillgängligheten ökar därmed för de som bara kan ta sig fram på bättre banad stig. Nyröjning av stigar görs så att de blir framkomliga för så många typer av behov som möjligt. Framför allt kan sikten förbättras från olika håll. Viktigt är att upplevelsevärdet ökas med röjningen, även för dem som inte kan ta sig ända fram till kvarnplatserna.

I bäcken förekommer till exempel öring så långs med vattnet ska skuggande växtlighet sparas.

All röjning kring byggnadsminnet görs i samråd med markägare.

Område A

Området är 40x30 meter stort bestående av kvarnbyggnaden intill ränna och intagskanal. Tillgängligheten från vägen kräver att björnsnåren röjs bort. På stenfundamenten röjs sly bort och stenar kan rättas till. Det står några björkar nära byggnaden som ska tas ner. En gran närmare vägen ska tas ner.

Område B

Några stora granar finns som behöver tas ner. Kvarnstenarna som ligger och rensas från mossor så att de syns. Sly finns att röja bort och ett antal tallar behöver tas ner för byggnadens skull. På byggnadens tak är mossor som bör borstas bort. (Vem gör det?)

Område C

Här står kvarnstenarna lutade och mossan kan vara kvar på dem. Söder om byggnaden är några stora björkar och alar som gallras ur så att beskuggningen av byggnaden blir mindre. Närmare bron är ytterligare ett trädbestånd att gallra.

Område D

Smågranar och sly tas bort. En bro finns en bit nedströms, eventuellt behöva en närmare byggnaden.

Lilla Dämm

Röj längs stigen så den blir framkomlig till fördämningen och även kring murarna så de blir synliga.

Område E

Röj fram hela vattenrännan så den syns bra från vägen. Ta ner hasselbusken invid kvarnbyggnaden. Tänk på att inte rensa för mycket mellan kvarn och bäck eftersom öringen trivs särskilt på detta avsnitt.

Nedströms kvarnen är mycket sly att röja bort. Området med sly går ända upp till vägen, men tänk på att spara eventuella småträd som kan bli skuggskapande när de blir större.

Område F

Vattenrännan kräver rejält med busk- och slyröjning så att den synliggörs från vägen. Nedströms kvarnen växer stora granar på kvillen som bör tas bort.

Område G

Några alar behöver röjas bort. I rännan 2 alar och 2 björkar att ta bort. Den stora lindens grenar hänger över kvarnbyggnaden och behöver förkortas varsamt.

Område H

Vattenrännan och bron behöver rensas från björnbär. Den döda almen på rännans ända behöver flyttas. De två stora, tidigare hamlade askarna kan hamlas igen. Hamlingstid?

Numera sker hamling främst under vintern eller vårvintern, men hamlingen kan även ske under sommaren, sensommaren och hösten. Hänsyn bör emellertid tas till grenarnas storlek, savstigning, extrem kyla och fåglars häckningsperioder. Hänsyn bör även tas till trädets vitalitet.

Återhamling är en mycket omdiskuterad åtgärd som betyder att ett träd som tidigare varit hamlat ska återgå till att bli regelbundet hamlat. Regelbunden hamling innebär att man från att trädet är ungt skär av skotten med några års mellanrum. Detta resulterar aldrig i grova snittytor. Återhamling är inte lämpligt för äldre träd, där det kan leda till stora rötskador och att trädet dör i förtid. Det kan vara svårt att återuppta hamling på ett sådant träd eftersom snittyterna blir stora och trädet försvagas, samtidigt finns det risk att ett träd som tidigare regelbundet hamlats får växa fritt under många år får en instabil krona och därmed riskerar att knäckas sönder.

Om återhamling ska ske är det av stor vikt att undvika stora beskärningssnitt, vilka kan ge upphov till röta. Många gånger innebär detta att hamlingspunkten flyttas från den ursprungliga höjden till den höjd där beskärningssnitten inte blir lika stora, helst inte större än 10 cm.

Hamling är en typ av beskärning som traditionellt gick ut på att få djurfoder, råmaterial eller bränsle från träden. Hamlingen skedde då under sommaren eller sensommaren, innan träden påbörjat sin invintring. Numera sker hamling främst under vintern eller vårvintern, men hamlingen kan även ske under sommaren, sensommaren och hösten. Hänsyn bör emellertid tas till grenarnas storlek, savstigning, extrem kyla och fåglars häckningsperioder. Hänsyn bör även tas till trädets vitalitet. Vid hamling är kontinuitet av stor vikt och beskärningen bör därför genomföras varje till vart femte år. I vissa fall kan det till och med röra sig om intervall på runt 7–8 år, men detta gäller oftast för mycket svagväxande träd då snabbväxande till normalväxande träd riskerar att ta onödigt skada om beskärningsintervallen är längre än fem år (Figur 8). Enligt ANSI (2017) ska beskärningsintervallet vara högst tre år, med hänsyn taget till trädets art, kondition, klimat, och önskat utseende. De vanligaste felen som görs vid hamling är att träden beskärs för sällan, att grenkragar avlägsnas eller att hänsyn inte tas till trädarten. Många gånger minskar skaderisken betydligt om beskärningen genomförs med handverktyg, men om detta inte är möjligt bör noggranna instruktioner ges så att personerna som genomför åtgärden inte sågar av för tjocka grenar eller sågar för nära stam/grenkrage.

(ur Trädvårdshandbok 2017 – beskärning och trädvårdsåtgärder på etablerade träd i urban miljö i Sverige. Johan Östberg och Dani Mladoniczky. SLU Alnarp Rapport 2017:18.)

Röjning för vandringsledens framkomlighet

I andra hand kommer skötsel av stigen mellan lämningarna. Men det kommer att göras parallellt med röjningen av byggnadsminnesområdena.

Vi som granskade byggnadsminnesområdet: Bertil Nilsson, Ingvar Månsson, Lena Berglund, Kjell-Åke Börjesson, Henrik Rolandsson, Ingvar Åkesson + fotografen Fredrik Johnsson.
(Rätt ordning?)

